

de SETER-RI, que després diferencià -R/-R- en -RN-: el canvi que registrem en iberismes derivats de GABARRA: *Gavarnia, Gavarnau* etc.

J) SOSTERRES o SUSTERRIS. Antic castell de Templers en el Pallars Jussà, te. Talarn. Avui reduït a l'ermita de Sant Antoni de *Susterris*, a causa del congost on s'ha clos el pas de la Noguera Pallaresa, donant lloc a la gran Tolla o Embassament de Sant Antoni.

Doncs, les formes antigues d'aquest nom, encara que en part hi facin alguna alteració pseudo-etimològica en *Subtus Terrae* o *Sota-terres* i anàlogues, ens donen dret a admetre que fou primitivament SOSTERRAS, forma bessona del *Sasderra* o *Sesderra* del nostre tipus (*A β*) amb la -SD- o -ST- que hem admès com resultant d'un ibèric *ḪT-*. Avui diuen «els *sustèrri*s» («les fontetes ragen cap als *Susterris*», XVIII, 99.18). Però heus aquí les

MENCIONS ANT. 1037: *Subtusterrae* (BABL VI, 353); 1080: «en Talarn los condes de Pallás tenían el castillo y el *balç* de *Sotsterres*, encomendado a Gilman Ug» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* I, 13); 1140: «*Susteris* --- eccl. Ste. Marie de *Subtusterre*» (MiretS., *Templ.*, 420); 1143: «*Rodger de Subtusterrae* --- ad *Pervas*» (ibid., 43); 1151: «*Subterris* --- Talarn» (id., ib., 44); 1160: «*Subtusterris* --- Sancte Engratie» (id., ib., 134); 1193: «*Gilelm de Chastro Veteri senior de Sotzterras*» (id. ib., 105); 1214: «In *Subtusterris* --- Personada ---» (id. ib., 333); 1.ª meitat S. XIV: «*domus de Sosterres*» (id. ib., 399, 406); 1248: *Sosteras* bis (BABL VII, 18); 1359: *Sots Terras* (CoDoACA XII, 78); 1439: «el comanador de *Sosterres* figura junt amb el de La Geltrú i el de Siscar» (MiretS., *Templ.*, 431); 1519: «lo comanador de *Sosterres*, del orde de Sant Joan» (*Spill de Castellbò*, f° 38r); el 1789 *Susterris* és un priorat d'Hospitalers sense provisió.

És clar que '*sots terres*', en aquest nom no és més que una interpretació d'etim. pop. (notem que el plural '*sota terres*' és ja inexplicable). El lloc no és, de cap manera, subterrani: un castell de Templers és clar que estava damunt d'una base, ben ferma, tallant el pas per la ribera del riu; que l'enginyeria moderna hi hagi aixecat allí una muralla, no té cap abast per a l'origen del nom; encara que la falsa etim. fos inspirada per *Suterranya*, d'etim. real, poble veí (5 k. més a l'Est) —aquest òbviament provinent de SUBTERRANEA,⁵ on no veiem el *Suste*—, el qual hauria estat el resultat real d'aquesta formació en català.

Mentre que en *Sosterres* tenim una altra aparició de l'ibèric so-/seḪTERRAS, parabèla al tipus *A β*) supra, però amb o per influència de *sots*; i -is amb -i, segons la preferència pallaresa per *Benavarri, Isavarri, Esterri* etc., no -rre-.

¹ Són errònies les xifres de les cites de Monsalv. xv, 222, 223; noto ací altres noms que podem tenir a la vista en el problema del art. present, però són d'origen divers, i en tot cas no ens poden guiar en cap sentit. *Eterrito* (amb una variant *Esdarnat* en l'Acta C. SdUrg., 839), i dos NLL bearn. *Idernes* (agre. a Aurions, c^o Lembeye) i agre. a Alòs, c^o Mo-

nein (P. Raymond, *Di. To. BPy.*). Cf. *Salerm* (2) supra. —² «Este poblado ha desaparecido, dejando sólo su nombre a la ermita de St. M. de *Soterna*, cerca de Mislata»; «el poble de *Soterna* era dit de *Cerlanet*, per raó del nom del seu senyor misser Cerdà de Tallada; l'ermita gòtica de S. M. de *Soternes* és a prop de la Presó Model», escriuen els comentadors del *Spill*: Chabàs i Almela. —³ Per això el bo de CCandi pretén grafiar *Sulterra*; però és amb o a totes les mencions. L'home està sota el pes de la visió del puig escarist, des de St. Hilari; però el mas de Solterra —*Sonterra*—, que és on hi degué haver la casa senyorial (i d'ací ve al puig de «St. Miquel de les Formigues»), es troba molt més avall. Però «sursum corda, viva la Virgen!» li deia el porter de l'Acadèmia cada vespre a CCandi quan el veia retirar tardet. —⁴ En *Fenisterris(s)* (*Fumi*-) s'ha barrejat el llatí *Fines terrae* o *finibus Terrae*, que els pilots havien vist en cartes i portulans antics, aplicats, però, al cap del NO. de la Península, o al de França; i els galiots ho aplicaven amb ironia macabra a la força dels condemnats a mort. Una altra tal deformació serà «*Son Soliterra*» poss. de St. Llorenç des Cardassar (Mall.). Jo, en despertar-me en una barca de bou el 1925, quan ens atansàvem ja una mica a la costa, veia llevant-se *fumistèrri*s arran de l'horitzó a la dreta del Montseny. L'amic Joan Marré i Morell de Pineda m'ha prestat un preciós i detallat quadern, començat pels seus besavis i seguit fins avui, pescadors tots ells. Amb croquis i detall de cada senya on veiem variants més antigues. Per exemple: «*Roca 67. Blanes pel peu de fora, la primera, Fenisterris* per la Mare de Déu de Gràcia, i fins al campanar de Sant Pera per Cal Arumí de Pineda». Successivament s'hi troben altres variants: *Fenisterris* (roca n.º 67, n.º 85, n.º 119), *Fumisterris* (roca n.º 73); i en lletra més recent: *Fumisterris* (p. 36, i roca 66), *Fumisterris* (roca 6). —⁵ Les ruïnes del poble antic a Suterranya es veuen encara en un fondal dessorra el poble actual. D'ací el nom VILLA SUBTERRANEA. Pron. *suteřána* a Palau de Noguera; a. 1359: *Sotarranya* (CoDoACA XII, 78). Cf. *La Souterraine*, vila de 4000 hab., en el Baix Llemosí, cap d'un c^o del dept. Creuse.

SADOLL

Sadoll 'assaiat, fart', aquest adj. apareix ocasionalment concretat en NLL. *Vall-sadolla*, com nom propi d'una clotada de l'alta Cerdanya, i un vil·lar, en el te. de Santa Llocaia, documentat *Vay(le) Sado(l)la, -oyla*, en sis documents, des de 1290 a 1410 (Ponsich, *Top.*, 147); i formant contrast amb un *Vall Famelga* o *Famelica* del mateix terme (1011-S. xiv, l. cit.).

Coma Sadola en el capbreu de 1292, te. Cotlliure, *La Sadolla*, paratge rural del te. de Torredembarra (enq. de 1955), deformat capritxosament com «*La An-sallada*» en el m. IGC (E. T. C. II, 269).